

קריאת מגילת רות

באדיבות המחברות ד"ר לאה סגל ורות ריכטר

מסורת בידינו לקרוא את מגילת רות בחג השבועות. המגילה מספרת את קורותיה הדרמטיים של אחת מן המשפחות הנכבדות שבשבט יהודה בתקופת שפוט השופטים. המגילה פותחת בתיאור הרעב אשר היה בארץ ישראל, במעשה ירידתה של המשפחה מארץ יהודה לשדה מואב ובגורל המר שפקד אותה. אלימלך מת, שני בניו נשאו נשים מואביות ואחר כך מתו אף הם, ורק נעמי, אם המשפחה, ושתי כלותיה, ערפה ורות, נותרו בחיים. לאחר מות בניה החליטה נעמי לשוב לביתה ביהודה. ערפה נטשה את חמותה ונשארה בארץ מואב, ורות דבקה בחמותה ובאה עמה לארץ יהודה.

מכאן ואילך מתמקד המספר בנעמי וברות, ועוקב כמו בעין המצלמה אחרי ההתרחשויות המרכזיות בחייהן. הזמן הוא זמן הקציר, "מתחילת קציר שעורים ועד לכלות קציר חיטים", המקום משתנה מאירוע לאירוע, העלילה מהירה והתיאורים מתומצתים ומאופקים.

א. תיאור גיורה של רות ודבקותה בנעמי.

מעמד מרגש זה התרחש בדרך ממואב ליהודה: "ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו. עמך עמי ואלוהיך אלוהי". בדבריה אלה קיבלה על עצמה רות את עול המצוות.

ב. פגישתה של רות עם בועז בחלקת השדה

"ויאמר בועז אל רות ... אל תלכי לילקוט בשדה אחר ... וכה תידבקין עם נערוטי"

ג. פגישתה של רות עם בועז בגורן בלילה.

פגישה זו מלווה בהפתעה, במבוכה ובהתרגשות: "ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש ... והנה אישה שוכבת מרגלותיו." התיאור ענייני ואינו חושף את רגשותיהן של הנפשות הפועלות.

ד. הכרזתו של בועז בשער העיר בית-לחם על גאולת השדה ונישואיו לרות: "ויאמר בועז לזקנים: עדים אתם כי קניתי את כל אשר לאלימלך ... מיד נעמי וגם את רות המואבייה קניתי לי לאישה להקים שם המת על נחלתו".

ה. אחרית דבר: תיאור הגמול ומוסר השכל לדורות.

נעמי משקמת את ביתה של רות, וזוכה לא רק בשיקום ביתה של כלתה אלא גם בשיקום הריסות משפחתה שלה, כפי שמעיד הסיפור: "יֵלֵד בֶּן לְנַעֲמִי" שש דמויות מתוארות במגילה. שלוש דמויות מרכזיות: נעמי, רות ובוועז, ושלוש דמויות משניות, עורפה, "הגואל" ו"הנער שעל הקוצרים".

"גואל" הוא קרוב המשפחה הקרוב ביותר לאדם שמת ולא השאיר אחריו יורשים. "גאולה" היא קניית נחלת המת ונישואין לאשת המת. הילדים שיוולדו יקראו על שם המת, כאילו היו ילדי המת. את נחלת המת יירשו רק ילדי אשת המת ולא ילדי האחרים של "הגואל". בדרך זו נשאר נחלת המת למשפחתו. יש גם דמויות קבוצתיות, כגון הנשים, הנערים, העם או הזקנים. שלוש הדמויות המרכזיות מאופיינות במעשי חסד, אהבה וסובלנות. שלוש הדמויות המשניות מהוות רקע והארה לדמויות המרכזיות. בהשוואה שבין רות לעורפה, מתעלה רות במעשה החסד שהיא מגלה כלפי נעמי. גם ערפה נוהגת כבוד בחמותה, אך היא עוזבת אותה ונפרדת ממנה, ואילו רות עוזבת את ביתה, את ארצה ואת משפחתה למען נעמי, ומקימה שם לזיכרון בעלה המת.

בהשוואה שבין "הגואל" לבועז ניכר כי "הגואל" מחויב לנורמות החברתיות המקובלות. הוא מסכים לגאול את השדה מידי נעמי כדי שלא יימכר לזרים וישאר בנחלת המשפחה, אך הוא אינו מוכן לשאת את רות ולהקים שם למת, כי הוא מטיל ספק בגיורה וחושש לשאת אישה מואביה, ואילו בועז מוכן לשאת את רות לאישה כדי להקים שם למת. החסד הוא אחת ממילות המפתח שבמגילה, והוא מתכונותיו הבולטות של בועז.

עלילת המגילה משקפת את ההווי הכלכלי-חברתי-דתי ביהודה. הדאגה לעני, ליתום, לאלמנה ולגר הם חלק מן המערכת המשפטית המעוגנת בחוקת התורה.

את העלילה מסכם תיאור שושלת היוחסין של דויד. אכן זכתה רות להיות 'אימא של מלכות'. אמר ר' זעירא: מגילה זו נכתבה כדי ללמדנו כמה שכר טוב לגומלי חסדים. (מדרש רות רבה, פרשה ב', סימן י"ד).

"מה עניין רות אצל עצרת?" שואל המדרש. (מדרש זוטא רות, פרשה א', סימן א'). חכמים ציינו מספר טעמים:

א. סיפורה של רות חל בתחילת קציר שעורים וכלה בקציר החיטים, וגם חג השבועות חל בימי קציר החיטים.

ב. עצרת הוא זמן מתן תורתנו, ומגילת רות מספרת בהתגירותה של רות. רות קיבלה על עצמה עול תורה ומצוות, כמו שבני ישראל קיבלו עליהם עול תורה ומצוות בהר סיני.
ג. דויד נולד ואף מת בעצרת, ומגילת רות היא ספר היוחסין של דויד.

משימות

א. הסתכלו במפה ומיצאו את הדרך שעברו רות ונעמי כשחזרו ממואב לבית לחם שבנחלת שבט יהודה.

ב. מדוע חשש הגואל לשאת את רות לאישה?

ג. שרטטו קווי אופי עיקריים של רות ושל נעמי.

